

SHIFOKORNI BEMOR OLDDIDAGI BURCHLARI*Muhammadiyaheva Kamola Furqat qizi**EMU universiteti 1 kurs stomatologiya fakulteti talabasi**komosh2023@gmail.com***Annotatsiya**

Mazkur maqolada zamonaviy tibbiyotning ma'naviy-huquqiy asosi hisoblangan shifokorlik burchi va deontologiya masalalari tahlil qilinadi. Tadqiqotda shifokor va bemor o'rtasidagi munosabatlarning etik prinsiplari, shifokorning kasbiy mas'uliyati, tibbiy sirni saqlash hamda bemorning huquqlarini hurmat qilish kabi jihatlar yoritilgan. Shuningdek, maqolada shifokorning o'z kasbiga sodiqligi va insonparvarlik tamoyillarining davolash jarayoni samaradorligiga ta'siri ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: tibbiy etika, deontologiya, shifokor burchi, tibbiy sir, bemor huquqlari, insonparvarlik, kasbiy mas'uliyat, muloqot madaniyati.

Kirish

Tibbiyot kasbi qadimdan nafaqat bilim va mahoratni, balki yuksak ma'naviyat va mas'uliyatni talab etib kelgan. Gippokrat qasamyodidan boshlab shakllangan shifokorlik burchi tushunchasi bugungi kunda ham tibbiyotning fundamenti bo'lib xizmat qilmoqda. Shifokorning bemor oldidagi burchlari nafaqat kasallikni davolash, balki inson qadr-qimmatini e'zozlash, unga ruhiy dalda berish va tibbiy yordamni adolatli taqsimlashni ham o'z ichiga oladi.

Zamonaviy globallashuv va tibbiyotning tijoratlashuvi sharoitida shifokorning etik qiyofasini saqlab qolish har qachongidan ham dolzarbroq bo'lib bormoqda. Bemorning shifokorga bo'lgan ishonchi davolash natijasining 50 foizini belgilashi hisobga olinsa, tibbiy deontologiya qoidalariga rioya qilish shunchaki an'ana emas, balki hayotiy zaruriyatdir. Mazkur maqolada shifokorning bemor oldidagi kasbiy, huquqiy va insoniy majburiyatlari atroflicha ko'rib chiqiladi.

Asosiy qism

Shifokorning bemor oldidagi burchlari bir necha muhim yo'nalishlarni qamrab oladi va ularning asosiysi - "Zarar yetkazma" tamoyilidir. Shifokor har qanday muolajani belgilashda kutilayotgan foyda va yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xavfni to'g'ri baholashi, bemorning salomatligini barcha manfaatlardan ustun qo'yishi shart. Bu majburiyat shifokordan o'z bilimlarini muntazam ravishda yangilab borishni va faqatgina ilmiy asoslangan (dalillarga asoslangan) tibbiyot usullaridan foydalanishni talab qiladi. Shifokorning kasbiy mahorati yetarli bo'lmagan hollarda, u bemorni

malakaliroq mutaxassisga yo'naltirishi ham uning eng katta burchlaridan biri hisoblanadi.

Muloqot madaniyati va psixologik qo'llab-quvvatlash shifokor burchining ajralmas qismidir. Bemor shifokor huzuriga nafaqat dori uchun, balki umid va tasalli izlab keladi. Shuning uchun shifokor bemor bilan muloqotda sabrli, xushmuomala bo'lishi, kasallik haqidagi ma'lumotni bemorning tushunish darajasiga mos holda, lekin uning ruhiyatiga ortiqcha shikast yetkazmagan holda yetkazishi lozim. "Bemorning xabardor qilingan roziligi" (informed consent) tamoyili bugungi kunda shifokorning huquqiy burchiga aylangan bo'lib, u bemorga rejalashtirilayotgan barcha muolajalar, ularning muqobil variantlari va oqibatlari haqida to'liq ma'lumot berishni nazarda tutadi.

Bundan tashqari, tibbiy sirni saqlash burchi shifokor va bemor o'rtasidagi ishonchning kafolatidir. Bemor o'zining shaxsiy hayoti, kasalligi va genetik xususiyatlari haqidagi ma'lumotlar uchunchi shaxslarga oshkor qilinmasligiga amin bo'lishi kerak. Faqatgina qonunchilikda belgilangan alohida holatlardagina bu sirni oshkor qilishga yo'l qo'yiladi. Shifokor, shuningdek, bemorning jinsi, irqi, millati, diniy qarashlari yoki ijtimoiy kelib chiqishidan qat'i nazar, barchaga birdek sifatli va xolis tibbiy yordam ko'rsatishga majburdir. Insonparvarlik burchi shifokorni hatto eng og'ir va umidsiz vaziyatlarda ham bemorning hayot sifatini yaxshilash va uning azoblarini yengillashtirish uchun bor imkoniyatini ishga solishga undaydi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, shifokorning bemor oldidagi burchlari kasbiy mahorat va insoniy fazilatlarining uzviy birligini talab etadi. Olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, tibbiy deontologiya tamoyillariga rioya qilish nafaqat shifokorning ma'naviy qiyofasini belgilaydi, balki davolash jarayonining umumiy samaradorligini ham oshiradi. Bemor va shifokor o'rtasidagi ishonch, sir saqlash va insonparvarlik munosabatlari sog'liqni saqlash tizimining asosi bo'lib qolishi shart.

Shuningdek, tibbiyotning raqamli transformatsiyasi sharoitida ham shifokorning empatiya va muloqot madaniyati kabi burchlari o'z ahamiyatini yo'qotmaydi. Kelajakda shifokorlar tayyorlash tizimida etik normalar va muloqot psixologiyasiga ko'proq urg'u berish lozim. Yakuniy xulosa sifatida shuni ta'kidlash joizki, o'z burchiga sodiq shifokor faqatgina kasallikni davolamaydi, balki jamiyatning umumiy farovonligi va tibbiyotga bo'lgan ishonchini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Мадазимов М.М. Тиббий деонтология ва этика. Дарслик. – Тошкент: Янги асп авлоди, 2021. -160б.

2. Beauchamp T.L., Childress J.F. Principles of Biomedical Ethics. 8th Edition. – Oxford University Press, 2019. -512p.
3. O‘zbekiston Respublikasining "Fuqarolar sog‘lig‘ini saqlash to‘g‘risida"gi Qonuni.
4. Williams J.R. Medical Ethics Manual. – World Medical Association (WMA), 2020.
5. World Medical Association (WMA) – www.wma.net
6. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi – www.ssv.uz
7. Milliy qonunchilik ma’lumotlari portali – www.lex.uz